

Świat moralnych i estetycznych wartości romantycznych w *Świteziance* Adama Mickiewicza

Cele lekcji

- wyszukiwanie informacji w tekście poetyckim i ich wykorzystywanie
- dostrzeganie różnych środków tworzenia nastroju w literaturze i malarstwie
- opisywanie odczuć, które budzi dzieło
- formułowanie własnych sądów i wniosków
- popieranie odpowiedzi odpowiednimi fragmentami tekstu
- notowanie ze słuchu
- redagowanie opisu obrazu

Materialy i środki dydaktyczne

- multipodręcznik dla klasy 1 gimnazjum (s. 190–193)
- karta pracy

Metody i techniki nauczania

- rozmowa nauczająca
- praca z tekstem i obrazem
- mapa mentalna

Formy pracy

- praca jednostkowa
- praca grupowa
- praca zbiorowa

Czas realizacji

- 2 godziny lekcyjne

Część I

Przebieg lekcji

1. Rozmowa o niepisanych prawach

Przed rozpoczęciem zajęć przygotowujemy się do lekcji. W tym celu powiększamy ramkę znajdującą się na górze strony (multipodręcznik, s. 190). Następnie zwijamy ją, klikając na strzałkę w prawym górnym rogu. Korzystając z ikony (wpisywanie tekstu), na górze strony piszemy: NIEPISANE PRAWA.

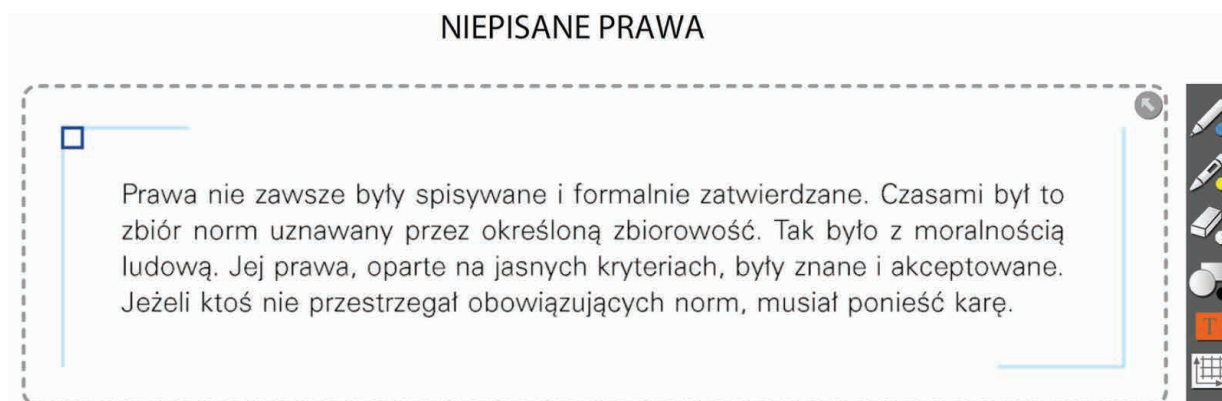

A. Łuczak, E. Prylińska, R. Maszka, *Język polski. Między nami. Multipodręcznik dla klasy pierwszej gimnazjum*, s. 190.

Pytaniem do uczniów rozpoczynamy rozmowę:

- Czym są – waszym zdaniem – niepisane prawa? Podajcie przykłady takich praw.
- Czy przestrzeganie niepisanych praw jest równie ważne, jak przestrzeganie tych zapisanych w kodeksach? Dlaczego?
- Jakie mogą być konsekwencje łamania praw, których nigdzie nie zapisano?

Na zakończenie rozmowy rozwijamy ramkę, klikając w strzałkę znajdującą się w lewym górnym rogu. Prosimy jednego z uczniów o odczytanie informacji z ramki.

A. Łuczak, E. Prylińska, R. Maszka, *Język polski. Między nami. Multipodręcznik dla klasy pierwszej gimnazjum*, s. 190.

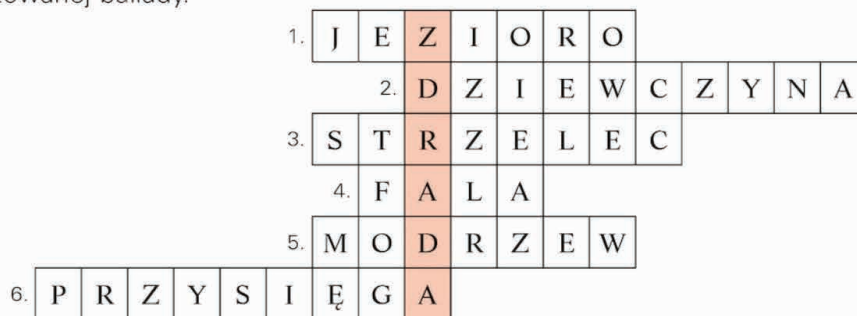
2. Czytanie ballady *Świtezianka* Adama Mickiewicza

Czytamy głośno tekst *Świtezianki* (multipodręcznik, s. 190–192). Uczniowie śledzą tekst i podkreślają niezrozumiałe wyrazy, używając ikon (pisak) lub (zakreślacz). Wspólnie z nimi wyjaśniamy niezrozumiałe słowa.

3. Omówienie ballady

Rozdajemy uczniom karty pracy. Następnie dzielimy ich na kilkusobowe zespoły i prosimy o wykonanie zadań 1–5 (multipodręcznik, s. 192–193). Odpowiedzi i wnioski uczniowie zapisują przy ćwiczeniach 1 i 2 w karcie pracy. Po upływie wyznaczonego czasu sprawdzamy poprawność wykonania ćwiczeń. Powiększamy po kolei każde zadanie. Czytamy głośno polecenia i omawiamy rozwiązania wspólnie z uczniami. Grupy podają swoje odpowiedzi, nawzajem się uzupełniając.

1. Do wyrazów w krzyżówce dopisz hasła tak, aby objaśnienia dotyczyły treści analizowanej ballady.

A. Łuczak, E. Prylińska, R. Maszka, *Język polski. Między nami.*
Multipodręcznik dla klasy pierwszej gimnazjum, s. 192.

2. Przedyskutujcie problematykę odpowiedzialności za swoje słowa.

a) W swoich rozważaniach weźcie pod uwagę odpowiedzi na zamieszczone pytania.

- W jakiej sytuacji i komu strzelec składa przysięgę?
- Dlaczego dziewczyna nie ufa ukochanemu?
- Jak oceniacie postawę strzelca?

b) Porozmawiajcie, jakie ważne kwestie dotyczące relacji międzyludzkich zostały poruszone w utworze.

A. Łuczak, E. Prylińska, R. Maszka, *Język polski. Między nami.*
Multipodręcznik dla klasy pierwszej gimnazjum, s. 192.

3. a) Podajcie przykłady różnych życiowych sytuacji, w których ważne jest dotrzymywanie słowa.

b) Porozmawiajcie o tym, czy – według was – ważne jest, by dotrzymywać danego słowa. Uzasadnijcie swoje opinie.

A. Łuczak, E. Prylińska, R. Maszka, *Język polski. Między nami.*
Multipodręcznik dla klasy pierwszej gimnazjum, s. 192.

Kończąc rozważania o odpowiedzialności za słowo, prosimy uczniów, by sformułowali prawo ludowe, do którego odwołuje się ballada.

4. Ustalcie, jaką rolę odgrywa w balladzie przyroda. Weźcie pod uwagę jej związek z nastrojem utworu i decyzjami bohaterów. Zacytujcie odpowiednie fragmenty tekstu.

A. Łuczak, E. Prylińska, R. Maszka, *Język polski. Między nami. Multipodręcznik dla klasy pierwszej gimnazjum*, s. 192.

Jako ostatnie omawiamy zadanie 5.

5. Narrator zazwyczaj ma pełną wiedzę o świecie przedstawionym, ale pozostaje w cieniu i się nie ujawnia. W utworze *Świtezianka* jest inaczej: narrator często zadaje pytania, podkreśla, że nie ma pewności, snuje domysły.

- a) Wskaż fragmenty tekstu, które tego dowodzą.
- b) Powiedz, czemu służy taki sposób narracji.

A. Łuczak, E. Prylińska, R. Maszka, *Język polski. Między nami. Multipodręcznik dla klasy pierwszej gimnazjum*, s. 193.

Część II

Przebieg lekcji

1. Zapisanie tematu i zapoznanie się z informacjami dotyczącymi romantyzmu

Dyktujemy temat lekcji: Świat moralnych i estetycznych wartości romantycznych w *Świteziance* Adama Mickiewicza. Komentujemy słowo „romantyczny”. Wyjaśniamy, że chodzi tu o epokę w dziejach kultury europejskiej.

W multipodręczniku (s. 190) klikamy w ikonę (przekierowanie do strony). Otworzy się strona z wybranymi zagadnieniami dotyczącymi romantyzmu (multipodręcznik, s. 318–319).

318 Wybrane zagadnienia dotyczące romantyzmu

Romantyczna miłość
Romantycy stworzyli literacki wzorzec miłości, która według nich oznaczała pokonanie czasu. Miłość dobała była modla tylko między dwiema przetrwałymi sobie ludźmi. Była często nie-szczęśliwa i niepełna, gdyż to wybrał kochanków, których wiele dobieło (np. różnice społeczne, majątek), co często prowadziło do śmierci bohaterów.

Charles Giraud, Gorgoniję w pejzażu rzymskim, ok. 1815

Epoka intuicji i uczuć
Romantycy uważali, że intuicja (głos serca) jest ważniejsza od zmysłów i rozumu. Według nich istota świata można było zgłębić wyłącznie dzięki uczuciom, a nie racjonalnym badaniom naukowym.

Caspar David Friedrich, Kobieta w porannym słońcu, ok. 1818

Epoka indywidualizmu
Romantycy byli przekonani o wyjątkowości jednostki. Szczególną rolę przypisywali jednostkom genialnym. Za łeb uznawano wielkie postacie historyczne, a także artystów, twórców portretów. Artysta był świadomy własnej wielkości, претендовал do roli przewodnika duchowego narodu i całej ludzkości.

Samotni buntownicy
Romantyzm stworzył charakterystyczny typ bohatera literackiego: to tajemniczy, samotnie przeciwstawiający się światu buntownik, często też nie-szczęśliwy kochanek. Romantycznym symbolem buntownika gotowego przeciwstawić się wszelkim świętobom dał dobra ludzkości stał się na przykład Prometeusz występujący przeciwko Złotaemu.

Francisco Goya, Zniszczenie wojennego, ok. 1810

Epoka zrywów niepodległościowych
Podobna sytuacja polityczna i społeczna w wielu krajach Europy wpłynęła na charakter epoki. Wielkie wydarzenia historyczne – rewolucja francuska czy wojny napoleońskie – były problemami zbliżonych doświadczeń i misji ludzi różnych narodowości. Przez Europę przeszła fala zrywów niepodległościowych (1821 – Grecja przeciw Turkom, 1825 – okabryński w Rosji, 1830 – powstanie listopadowe w Polsce, 1831 – powstanie w Włoszech, 1848 – Wiosna Ludów). Podobnym hasłem stały się wolność, rewolucja.

Eugène Delacroix, Wolność wiodąca lud na barykady, 1830

Eugène Delacroix, Wolność wiodąca lud na barykady, 1830

Edward Munch, Smutek, 1896

Erich Kretschmer, Projekt scenografii do filmu Nibelung, Fritz Lang, 1922–1924

319 Wybrane zagadnienia dotyczące romantyzmu

Polski romantyzm
W Polsce za początek romantyzmu uważa się datę wydania *Ballady i romanse* Adama Mickiewicza (1822), a za koniec – datę upadku powstania styczniowego (1864). Epoka ta odegrała szczególną rolę w historii Polski. Idealizacja przeszłości i romantyzm miały zasadniczy wpływ na dzieła do wolności i odzyskania niepodległości. Romantyzm ustalał też model patriotyzmu, na którym wychowywały się pokolenia Polaków.

Johann Heinrich Füssli, Nocna mora, 1781

Epoka fascynacji grą
Romantycy odczuwali często były prądy, które miały wywołać. Grągnął wywołany nie tylko świat duchowy, ale również natura. Fascynowały rzeźby, które wydawały się przetrwać same siebie, epury, próba ukazywać dół, niekiedy strasząc przynajmniej.

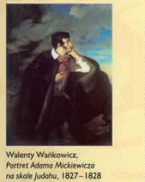
Francisco Goya, Sabot czarownic, 1797–1798

Zainteresowanie folklorem
Folklor to twórczość ludowa. Stał się źródłem inspiracji dla twórców romantycznych, których intensywnie zwalczająca podana i bałwa. Artystów epoki romantyzmu urosła ludowa odległość i wierzenia. Uważali, że lud żył blisko natury i w tym się prasa zachował pierwotne wartości przetrzałe przez cywilizację.

Caspar Wolf, Diabełki most, 1777

Natura u romantyków
Romantyków fascynowała przynajmniej nieograniczona. Uważali, że natura nie była odizolowana od wpływu czasu i człowieka, wolna i reagująca się własnymi odwiecznymi prawami. Dlatego przynosiła w dziełach romantycznych nie jest jedynie tematem, ale celem w nich uczestniczą. Polska romantyczna przedstawiają miejsca nie-dostępne człowiekowi lub takie, gdzie natura została zwycięstwem nad cywilizacją.

Waleria Warkiewicz, Portret Adama Mickiewicza na stole juddu, 1827–1828

Kazimierz Wójcikowski, Nostalgia, 1807

Pablo Picasso, Kosmos, 1944–1945

Tadeusz Trepkowski, V Konkurs Chopinowski, polska, 1954

Leszek Sobocki, Dziśno, 1964

☐ Przeglądaj z ramkami

318 - 319

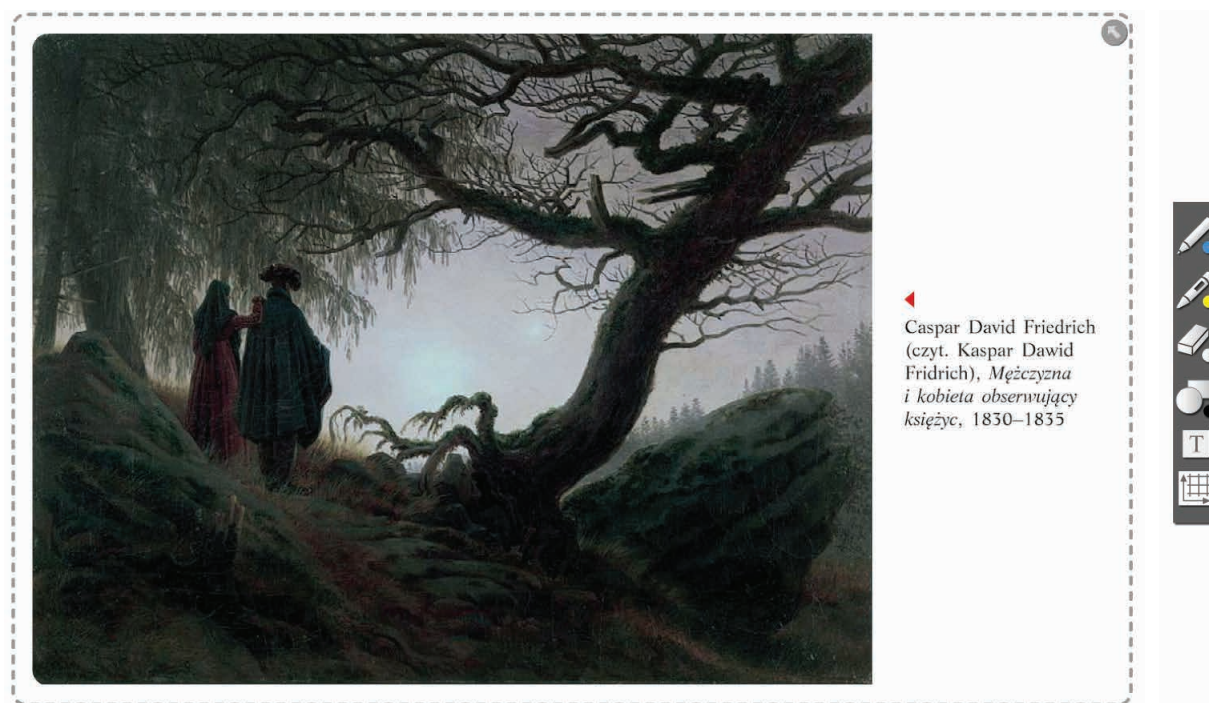

Menu

A. Łuczak, E. Prylińska, R. Maszka, *Język polski. Między nami. Multipodręcznik dla klasy pierwszej gimnazjum*, s. 318–319.

Prosimy uczniów, aby przeczytali zawarte tam informacje, a następnie wykonali ćwiczenie 3 z karty pracy, którą otrzymali na wcześniejszej lekcji. Ich zadanie polega na wypisaniu w formie mapy mentalnej najważniejszych cech epoki. Po upływie wyznaczonego czasu sprawdzamy poprawność wykonania zadania. Pytamy uczniów, jakie romantyczne cechy odnajdują w balladzie Adama Mickiewicza.

2. Rozmowa o romantycznych obrazach

Wyświetlamy obraz Caspara Davida Friedricha (multipodręcznik, s. 193).

A. Łuczak, E. Prylińska, R. Maszka, *Język polski. Między nami.*
Multipodręcznik dla klasy pierwszej gimnazjum, s. 193.

Prosimy uczniów o wykonanie poniższych poleceń.

- Powiedzcie, jaki jest nastrój obrazu.
- Nazwijcie uczucia, które w was on budzi.
- Wskażcie elementy obrazu wpływające na jego odbiór.
- Powiedzcie, czy – waszym zdaniem – obraz Friedricha mógłby być ilustracją *Świtezianki*. Wskażcie podobieństwa i różnice.

Ponownie klikamy w ikonę (przekierowanie do strony) i przechodzimy do wybranych zagadnień dotyczących romantyzmu (multipodręcznik, s. 318–319).

Po kolei oglądamy umieszczone tam obrazy, powiększając je przez kliknięcie. Uczniowie rozmawiają o obrazach: dzielą się swoimi wrażeniami, mówią o nastroju obrazów, ich cechach charakterystycznych itp. Ważne jest, by zwrócili uwagę nie tylko na sposób przedstawienia przyrody, ale i na inne cechy charakterystyczne.

Jeśli wystarczy nam czasu, najciekawsze spostrzeżenia możemy zapisywać wokół danego obrazu, korzystając z ikony (wpisywanie tekstu). Oglądamy tyle obrazów, na ile pozwoli czas i zainteresowanie uczniów.

Praca domowa

Ćwiczenie 4 z karty pracy.

Karta pracy

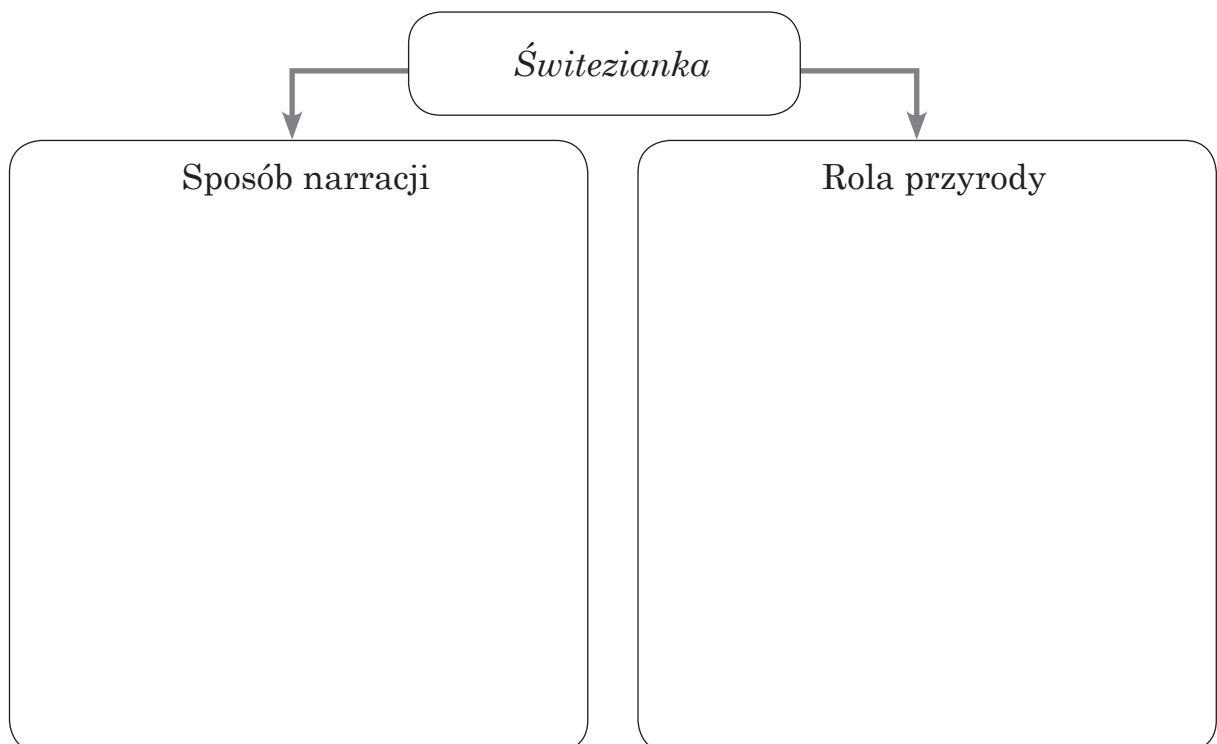
Świat moralnych i estetycznych wartości romantycznych w „Świteziance” Adama Mickiewicza

1. Do wyrazów w krzyżówce dopisz hasła tak, aby objaśnienia dotyczyły treści analizowanej ballady.

1.	J	E	Z	I	O	R	O										
			2.	D	Z	I	E	W	C	Z	Y	N	A				
3.	S	T	R	Z	E	L	E	C									
			4.	F	A	L	A										
			5.	M	O	D	R	Z	E	W							
6.	P	R	Z	Y	S	I	E	G	A								

1.
2.
3.
4.
5.
6.

2. Uzupełnij poniższy schemat.

3. Wykonaj mapę mentalną, której głównym hasłem jest słowo „romantyzm”. Wypisz dookoła niego najważniejsze cechy epoki.

romantyzm

- Co przedstawia obraz?
- Jaki jest jego nastrój?
- Jakie uczucia wywołuje?
- Co o nim myślisz?